

KS Folkevalgtprogram

27

Sel kommune

30. og 31. oktober 2023

23

Dagens temaer

Dag 1

- Dette er kommunesektoren. Og KS.
- Hva innebærer det å være folkevalgt?
- Planlegging og økonomi
- Habilitet, etikk, sosiale medier

Avslutning for dagen kl. 15

23 ~ 27

Temaer

Dag 2

- Samspillet de folkevalgte imellom
- Samspillet med administrasjonen
- Samspillet med lokalbefolkningen
- Avslutning ved ordfører kl. 14.30

Gratulerer med
valget!

23 ~ 27

Foto: Tor Fjeld

Visittkort

- Navn:
- Alder:
- Bor i:
- Yrke / student:
- Hvorfor ble jeg folkevalgt? *eller*

Hvorfor jobber jeg i kommunen?

Tegn noe du liker å gjøre på fritiden:

KS FOLKEVALGTPROGRAM

AKTIVITETER

Basisprogram

2 dager i kommunestyret/
fylkestinget/bydelsutvalget

Ny agenda for
kommuneplanens
samfunnsdel

Temadager

E-læring for nye
folkevalgte

Faglig opplegg for de
obligatoriske rådene

Ordførerprogram
sammen med
kommunedirektørene

FAGLIGE RESSURSER

Tillit

Digital bok på ks.no
Trykt utgave kjøpes fra KF

Filmer

Powerpoint & metodikk

Artikler på ks.no

Podcast

Webinarer

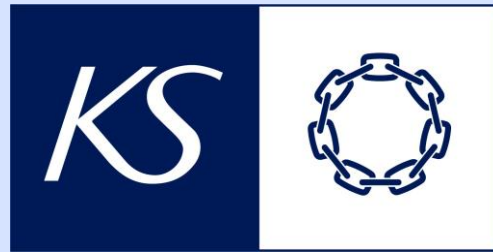
KS – Kommunesektorens organisasjon

Våre roller

Interessepolitisk aktør

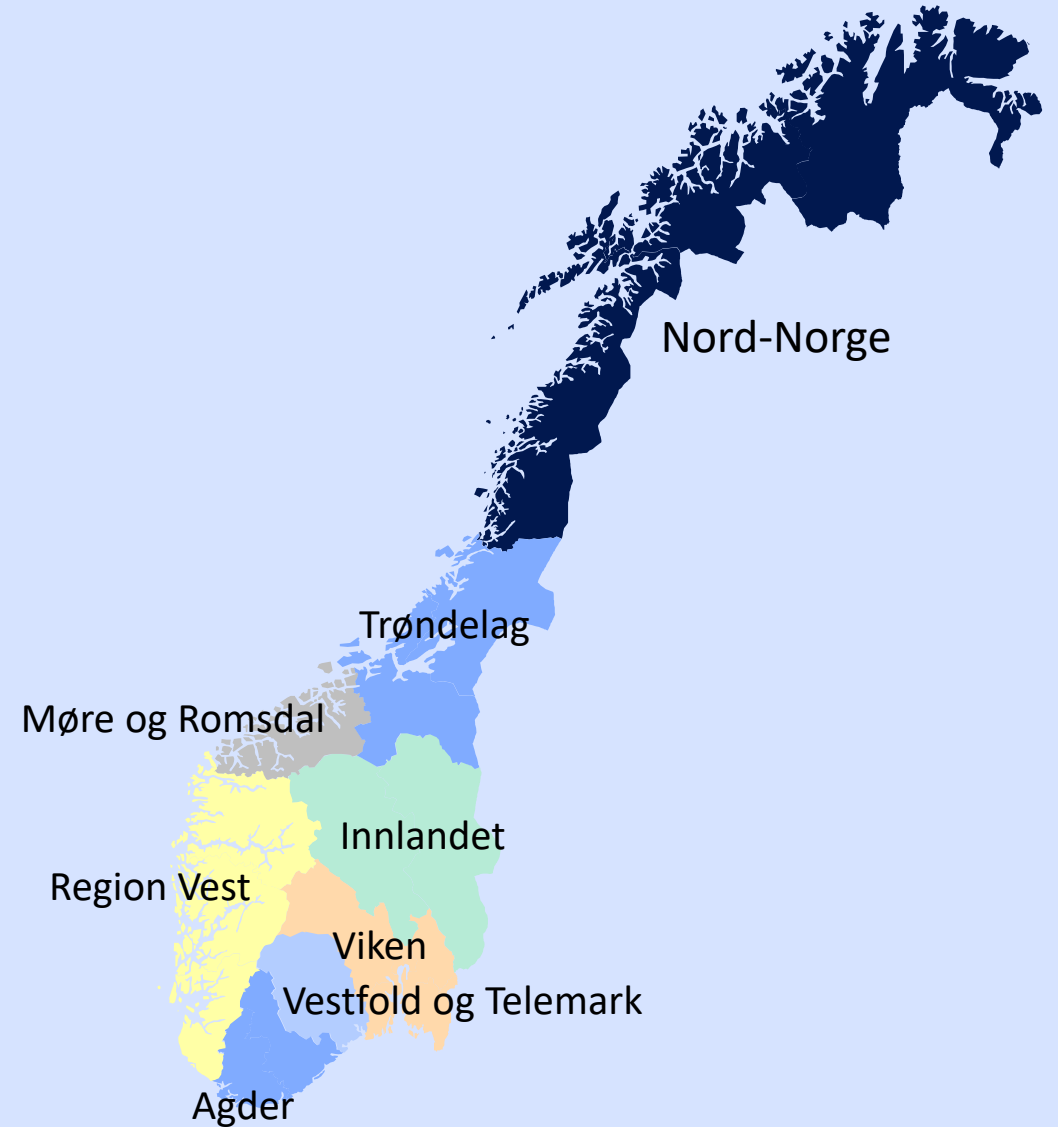

Arbeidsgiverorganisasjon

Utviklingspartner

Tilstede i hele landet

- KS er delt inn i åtte regioner i Norge
- Totalt 14 fylkeskontorer
- Kommunenes Hus i Oslo
- Europakontor i Brüssel

Dette er region Innlandet

- I region Innlandet jobber 7 ansatte.
- Kontorer i Lillehammer og Hamar
- Prosjekter: Rusta for framtida

Møteplasser for kommunene i Innlandet

- Fylkesstyret
- Kommunedirektørutvalget (KDU)
- Fylkesmøtet
- Høstkonferansen
- Strategikonferansen
- Faglige nettverk
- Webinarer og frokostmøter

Hold deg oppdatert!

Hold deg oppdatert
på [ks.no](https://www.ks.no) og [KS Innlandet](#)

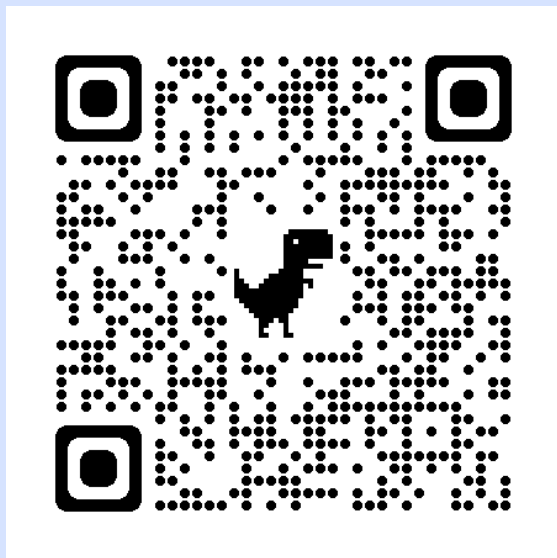
Meld deg på vårt [nyhetsbrev](#)!

Følg KS på [Facebook](#)

Podcaster vi anbefaler:

- «Der livet leves» (podcast fra KS)
- «Kontrollutvalget» (Kommunal rapport)

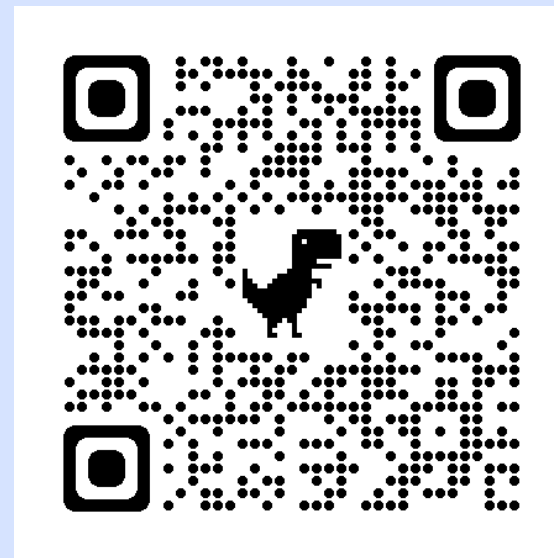
Nytt fra KS

Hold deg
oppdatert
på ks.no

Meld deg
på vårt
[nyhetsbrev!](#)

Følg KS
på [Facebook](#)

**Dette er
kommunesektoren**

1

Kommunesektorens samfunnsoppdrag

[Link til filmen](#)

Kommunens oppgaver og roller

- Være en demokratisk aktør
- Yte offentlige tjenester
- Drive samfunnsutvikling
- Utøve myndighet

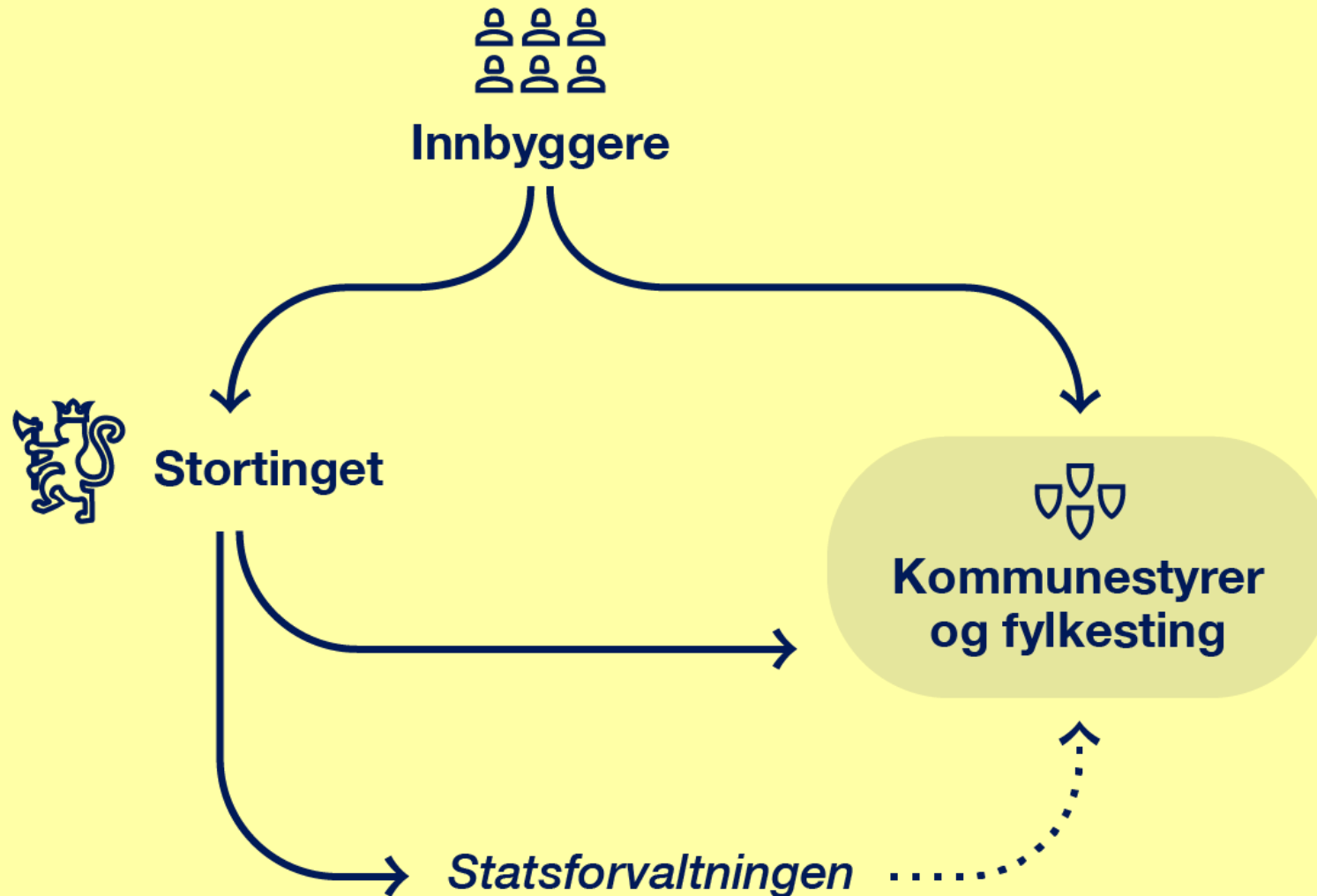
Arbeidsgiver for de ansatte

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Slik styrer Stortinget kommunene og fylkeskommunene

Hva er egentlig kommunepolitikk?

- Ta stilling til kommunedirektørens forslag?
- Holde orden på administrasjonen?
- Gjennomføre nasjonale føringer?
- Drive sentralt bestemt partipolitikk?
- Gjøre det folket vil at jeg skal gjøre?
- Drive tjenesteyting?
- Utvikle lokalsamfunnet?
- Utøve lokalpolitisk skjønn?

23 ~ 27

Foto: KS

Utfordringer for kommunal sektor

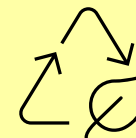
Mangel på
kompetanse og
arbeidskraft

Trangere økonomi
krever tøffere
prioriteringer

Demokratiet
under press

Kort tid på å kutte
klimautslipp og
sikre
naturmangfold

Økt helse- og
omsorgsbehov

Digitaliserings-
arbeidet er for lite
samordnet

Flere står utenfor
arbeids- og
samfunnslivet

Økende risiko for
kriser og
uønskede
hendelser

Hva risikerer vi som kommune hvis vi ikke planlegger godt for framtiden?

Gruppen formulerer så mange svar som mulig på en flipover.

- Velg en gruppeleder. Gruppelederen sørger for at alle får ordet når en jobber med oppgavene.
- Velg en som noterer, som også presenterer i plenum.

23

27

Pause

**Hva innebærer det å
være folkevalgt?**

2

De folkevalgtes roller

Hvordan få en sak på dagsorden?

- Rette en forespørsel til lederen i møtet
 - Spørsmål
 - Interpellasjon
 - Se reglementet
- Fremme alternative forslag til vedtak
- Kreve å få en sak på saklista,
- Verbalforslag til budsjettet
- Kommunestyret som politiske verksteder

23 ~ 27

Foto: Siv Dolmen

Ordførers rolle

- Kommunens fremste folkevalgte
- Ansvar for den politiske arenaen
 - Møteleder
 - Setter dagsorden for politisk arbeid
- Hovedkontakt til kommunedirektøren
- Kommunens ansikt utad, døråpner
- Kan få myndighet til å treffe vedtak i hastesaker og i ikke-prinsipielle saker
- Kan få myndighet til å opprette utvalg
- Har tale- og forslagsrett i alle folkevalgte organer unntatt kontrollutvalget
- I kontrollutvalget har ordfører kun møte- og talerett

23 ~ 27

Refleksjonsoppgave

Sykehjemsplass

I lokalavisa kan vi lese om 90 år gamle Sverre som har fått avslag på sjukehjemsplass i kommunen, selv om både han og hans nærmeste familie mener han ikke kan ta vare på seg selv.

Etter et fall i hjemmet, for andre gang på kort tid, rant begeret over for barna hans og de delte et bilde av sin skadede far på Facebook. Siden har det haglet inn med reaksjoner mot kommunen.

Også de folkevalgte i kommunen har kritisert beslutningen og ber nå kommunedirektøren rette opp saken. Kommunedirektøren påpeker at de har fulgt de vedtatte tildelingskriteriene for sykehjemsplass, men har samtidig forståelse for Sverre og familiens situasjon.

Hvordan skal folkevalgte forholde seg hvis de er uenige i administrasjonens vedtak?

Planlegging og politikk

Vi har kommunale planer for å
samordne mål, strategier og tiltak for
utviklingen av kommunen.

Kommuneplanen – et godt politisk styringsverktøy

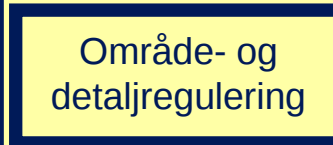
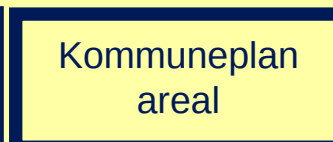
- Overordnet og strategisk
- Veivalg og satsinger for kommunen
- Bør vedtas tidlig i perioden slik at vedtatt politikk kan realiseres
- Gir føringer for administrasjonen og andre planer
- Kobling til økonomiplanen

Sammenhengene i det kommunale plansystemet:

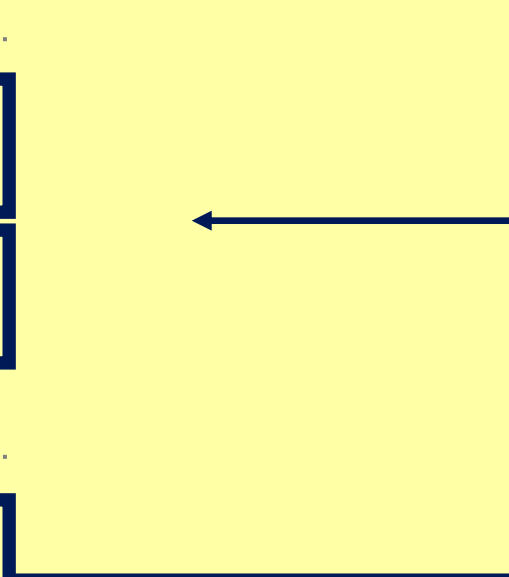
Strategisk

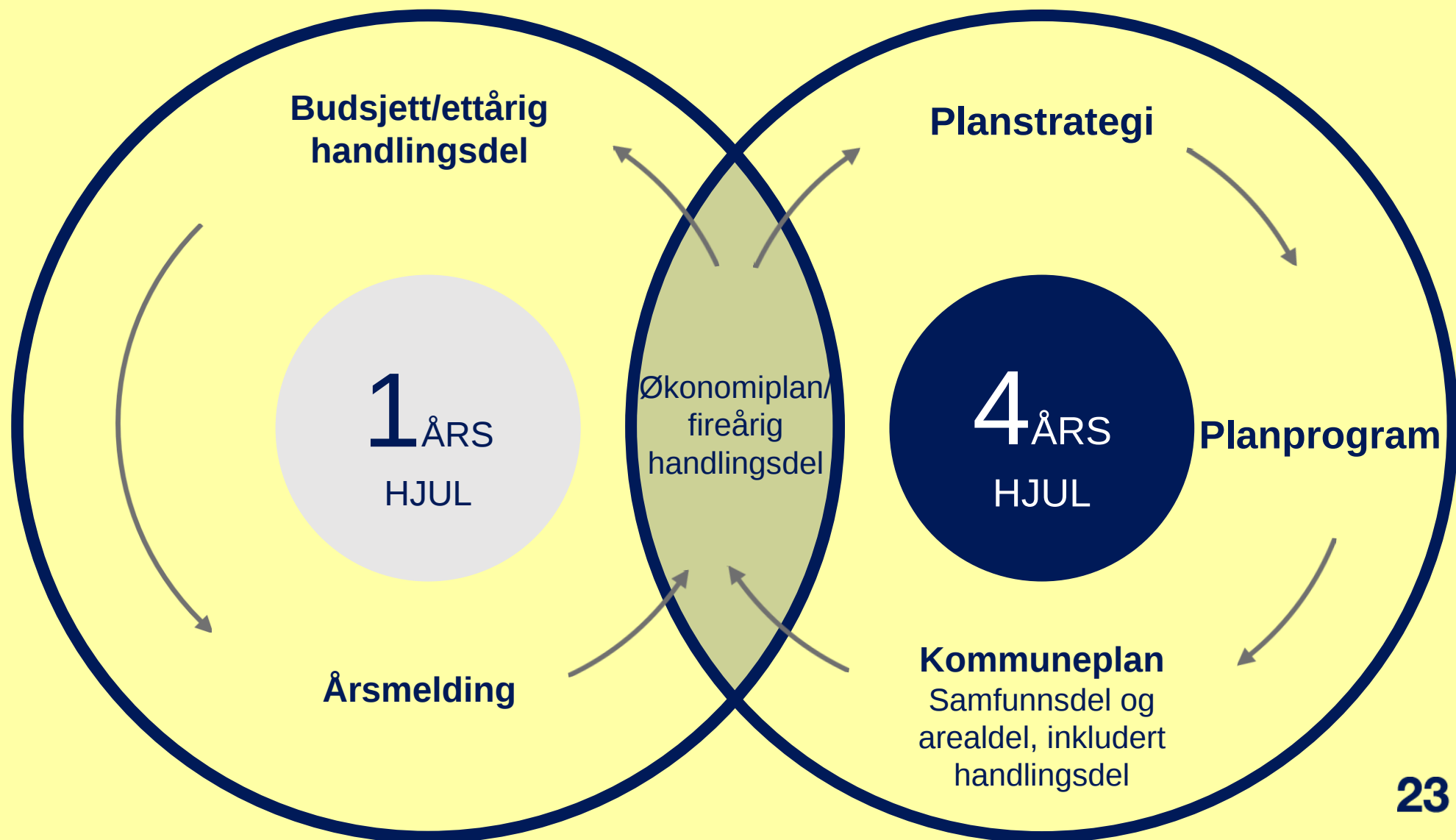
Strategisk utdyping
Delmål og tiltak

Prioritering

Planleggingshjulet

23

27

Pause

Om Sel kommune

ved kommunedirektør

23

27

Pause

En oppgave om planlegging og samspill.

- Hvert lag har en bunke med ark og en tape-rull.
- På 10 min. skal en lage en frittstående installasjon ved hjelp av dette.
- Det høyeste «byggverket» vinner!

Habilitet Etikk Sosiale medier

4

Rødt eller grønt lys?

Del 1

En stor bedrift i kommunen feirer jubileum og inviterer samarbeidspartnere/kontakter til festmiddag bekostet av bedriften. Bedriften inviterer også kommunens formannskap med ledsagere til middagen. Ordfører, varaordfører og flere andre takker ja til invitasjonen.

Er det greit eller ikke greit?

Rødt eller grønt lys?

Del 2

Den samme jubilerende bedriften har også virksomhet i Oslo. Bedriften inviterer flere næringslivsledere i kommunen samt ordfører og varaordfører med på Oslo-tur med en times orientering om denne virksomheten og deretter landskamp i fotball på Ullevål stadion med middag i VIP-lokaler. Ordfører og varaordfører takker ja til invitasjonen, men betaler reisen selv.

Er det greit eller ikke greit?

Rødt eller grønt lys?

Del 3

Uka etter Oslo-turen får ordføreren en henvendelse om at den samme bedriften ønsker å sette opp et nytt bygg på en tomt som delvis er dyrkbar mark, noe som krever dispensasjon fra kommuneplanen, samt tillatelse til omdisponering etter jordloven. Ordføreren svarer at hun vil få i stand et møte mellom bedriften, administrasjonen og hun selv for å se på mulighetene.

Er det greit eller ikke greit?

Hva er rett og galt?

- Etikk er læren om moral
- Hvordan **bør** en handle
- Sentrale begrepspar:
 - Rett og galt
 - Tillatelig og utillatelig
 - God og dårlig
- For oss i kommunal sektor;
 - Hvordan bør vi handle/opptre for å opprettholde tilliten?

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Inhabilitet

- Det kan være fare for at du vil opptre partisk
- Det er av stor betydning at folk har tillit til at folkevalgte opptrer upartisk
- Beskytter den enkelte folkevalgte mot utilbørlig press utenfra
- Ikke noe bekvemmelighetsflagg

Habil eller inhabil: hvilke regler gjelder?

Forvaltningsloven

- Automatisk inhabil
 - Part i saken
 - Nært slektskap/familie
 - Verge/fullmektig
 - Leder, styremedlem, bedriftsforsamling
- Andre særegne forhold
 - Fordel, tap, ulempe for en selv eller nære/kjære

Kommuneloven

- Som ansatt forberedt eller truffet vedtak i en sak
 - Inhabil i behandling av saker og klager
 - Habil i behandling av årsbudsjett, økonomiplan, kommuneplan, regional planstrategi mv.
- Habil ved valg, fastsette godtgjøring ol.
- Fritak av personlige grunner

Hvordan håndtere habilitet?

- Medlemmet har selv plikt til å vurdere sin egen habilitet
- Organet selv som avgjør, den som skal vurderes kan forklare seg, men ikke delta i debatten eller avgjørelsen
- Avgjørelse kan være gjenstand for lovlighetskontroll
- Hva gjør dere i gruppens behandling av den samme saken?

Foto: Mostphotos

Sosiale medier

Folkevalgt på sosiale medier

- Vi er folkevalgte hele døgnet – hva innebærer det?
- Hvordan omtaler du andre?
- Hvordan håndterer vi usakligheter mot andre folkevalgte?

Hets mot folkevalgte

De folkevalgte i Sandvik skal behandle en sak om framtidig skolestruktur i kommunen. Det er foreslått at fire skoler legges ned og at elevene samles i en storskole. Bakgrunnen for saken er at kommunen må spare over 10 millioner kroner for å få neste års budsjett i balanse.

Flere folkevalgte som støtter forslaget mottar hets i kommentarfeltet på sosiale medier. En politiker opplevde at postkassen ble ødelagt og det ble tagget «sviker» på bilen.

Hva kan kommunestyret som kollegium gjøre?

Hva kan administrasjonen bidra med?

Tips og råd for håndtering av hets på nett og sosiale medier

MEG SELV

- Opprette separate politiker-profiler
- Være rollemodeller i kommunikasjon
- Ta avstand fra uakseptable ytringer mot andre folkevalgte
- Melde fra om hets og trusler
- Følge forpliktelser i Valgløftet 2023. Se KS.no

KOMMUNEN/ FYLKESKOMMUNEN

- Kontaktperson i kommunen
- Rutiner for håndtering og oppfølging
- Ta kollektiv avstand fra hatefulle ytringer og trusler
- Vedta «Valgløftet 2023»
- Åpenhet i politiske prosesser
- Dialogmøte mellom lokalaviser/politi og folkevalgte

PARTIENE

- Kontaktperson i partiet
- Ressursgruppe rundt politikere
- Rutiner for håndtering og oppfølging
- Bistå lokalpolitikere i kommunikasjon
- Forankre vanskelige saker i partiets organer
- Kurs om debattkultur

23

27

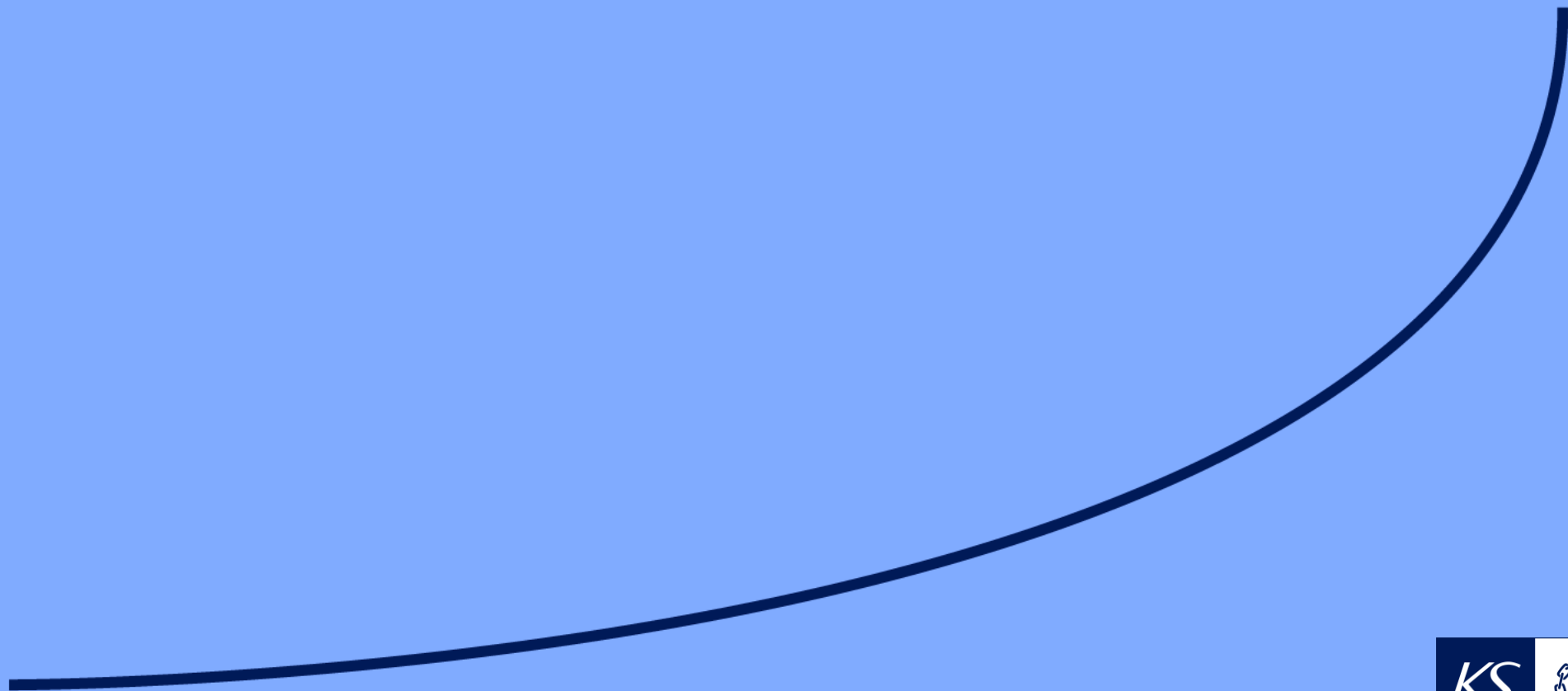
Takk for i dag!
Sees i morgen kl. 9.

KS Folkevalgtprogram

27

23

Temaer

Dag 2

- Samspillet de folkevalgte imellom
- Samspillet med administrasjonen
- Samspillet med lokalbefolkningen
- Avslutning ved ordfører kl. 14.30

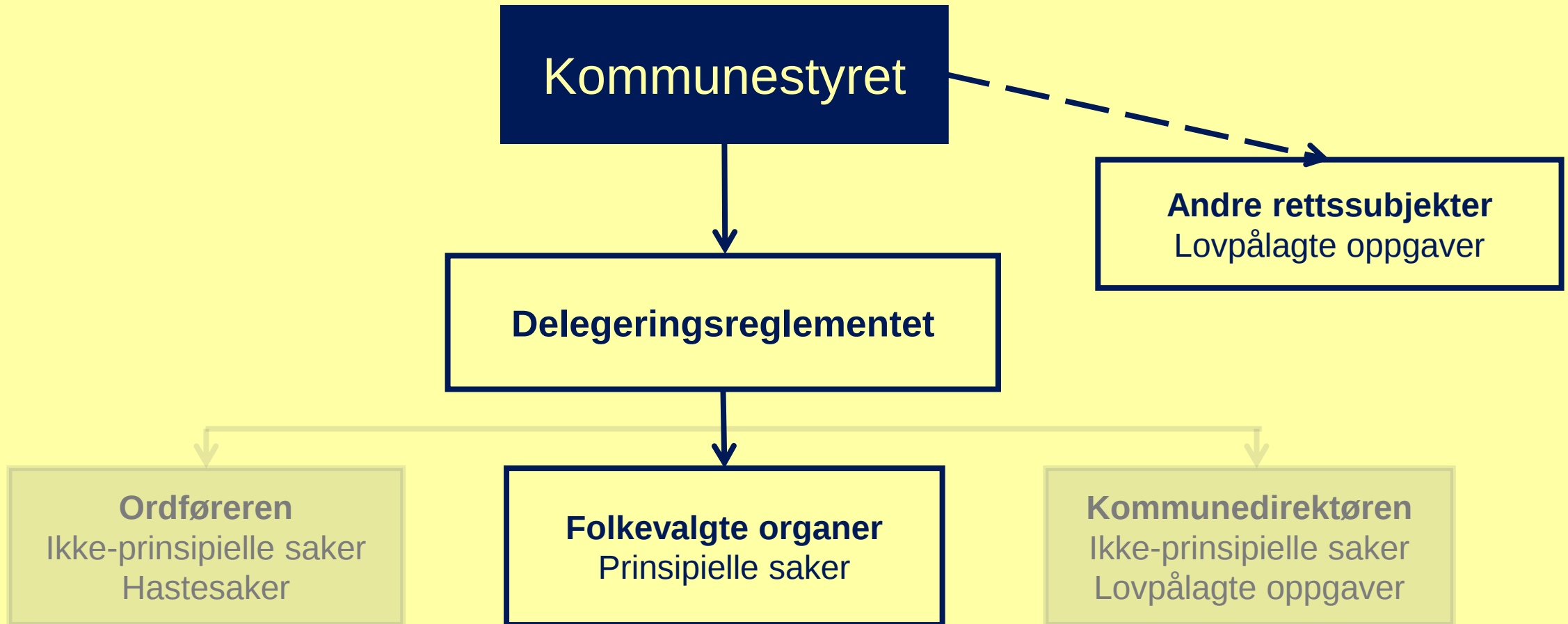
Når jeg tenker på dag 1: hva ble jeg mest opptatt av / hva lærte jeg?

Noter 2-3 ting på en gul lapp. Individuelt 3 min.

Samspillet de folkevalgte imellom

5

Delegering gir tydelige oppgaver og ansvar

Hva skaper trivsel og motivasjon?

- Folkevalgte trives best dersom:
 - debatten er god
 - det er klare politiske skillelinjer
 - rollen som folkevalgt er klar
 - det er et godt samarbeidsklima
 - det er lett å sette dagsorden
 - vervet ikke er alt for tidkrevende
 - ... og de får utnyttet handlingsrommet

Hva kan påvirke kulturen i kommunestyret?

- Politisk klima
- Rolleklarhet
- Informasjon
- Ordfører/møtelederens rolle
- Saksbehandlingsregler i folkevalgte organer
- Politisk organisering
- Fysiske rammer
- Sosiale medier?

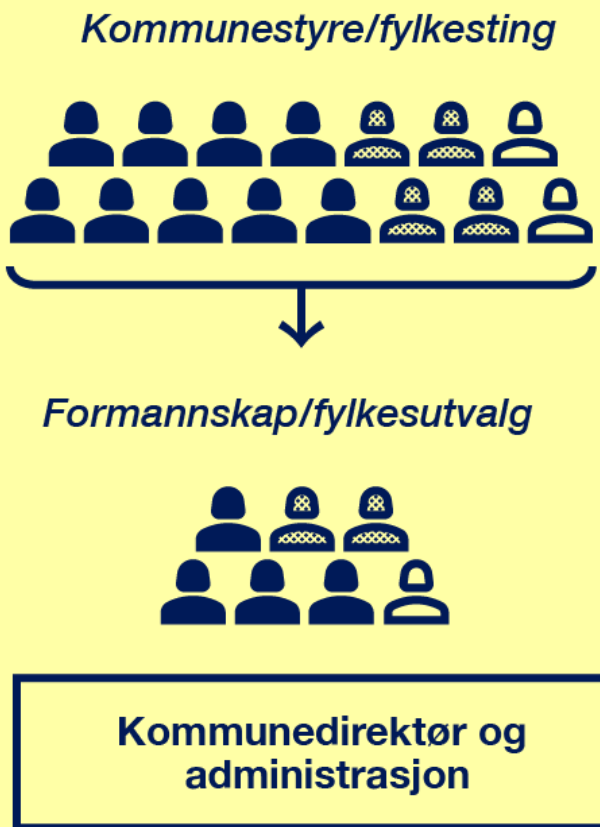
23 ~ 27

Foto: Siv Dolmen

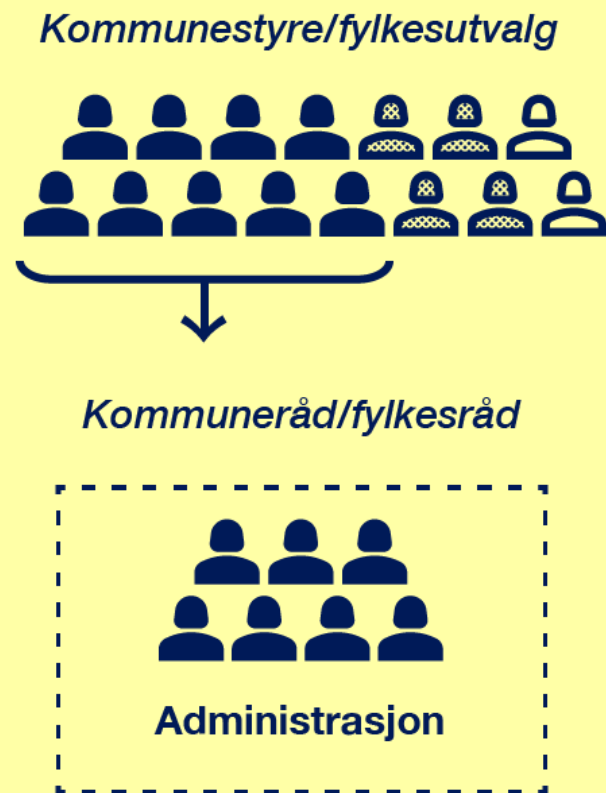

To styringsmodeller

Formannskapsmodellen

Parlamentarisme

Formannskap eller kommuneråd – hva er forskjellen?

[Lenke til filmen](#)

Men klarer vi å leve opp til idealet?

- «Posisjon» og «opposisjon»?
- Gruppemøter – avgjøres mye på bakrommet?
- Streaming – snakker til et publikum?
- Kommuneloven – setter begrensninger på samhandling?
- Hvordan kan man oppnå dialog og felles løsninger på tvers av politiske skillelinjer?

23 ~ 27

Gruppemøter i partiene

God kultur i kommunestyret: Hvordan vil vi ha det i vårt kommunestyre, og hva er vårt bidrag?

Gruppemøtet: 20 min.

Dere skal forberede et innlegg på 2 minutt som skal holdes på talerstolen. Gruppens yngste framfører i plenum.

23

27

Pause

Samspillet med administrasjonen

6

Ett lag med felles oppdrag – ulike roller

Folkevalgte må spille på lag med administrasjonen for å løse kommunens samfunnsoppdrag.

Et godt samspill krever gjensidig respekt og aksept for hverandres roller. Tillit er helt sentralt.

Spill hverandre gode!

Forventningsavklaring

Folkevalgte

Hvilke forventninger har vi til administrasjonen for å få til et godt samarbeid?

Bli enig om tre punkter som kan løftes i plenum

Administrasjonen

Hvilke forventninger har vi til de folkevalgte for å få til et godt samarbeid?

Bli enig om tre punkter som kan løftes i plenum

Kommunestyrets oppgaver og ansvar

Kommunestyret er det øverste organet i kommunen

Kommunestyret treffer vedtak på vegne av kommunen

Kommunestyret kan delegere myndighet til å treffe vedtak til andre folkevalgte organer, ordføreren eller kommunedirektøren

Tiltak for god samhandling

- Godt politisk klima
- Omforent rolleforståelse
- Evalueringer av delegerings- og innstillingsreglement
- Gode rutiner for rapportering
- Når skal folkevalgte involveres?
- Tydelige vedtak
- Åpne samtaler mellom de folkevalgte og administrasjonen
- Samme informasjon til alle folkevalgte til samme tid

23 ~ 27

Foto: Siv Dolmen

Kommunedirektørens oppgaver og ansvar

Lede den samlede administrasjonen

Utrede saker som skal behandles i folkevalgte organer

Iverksette vedtak

Internkontroll og rapportering

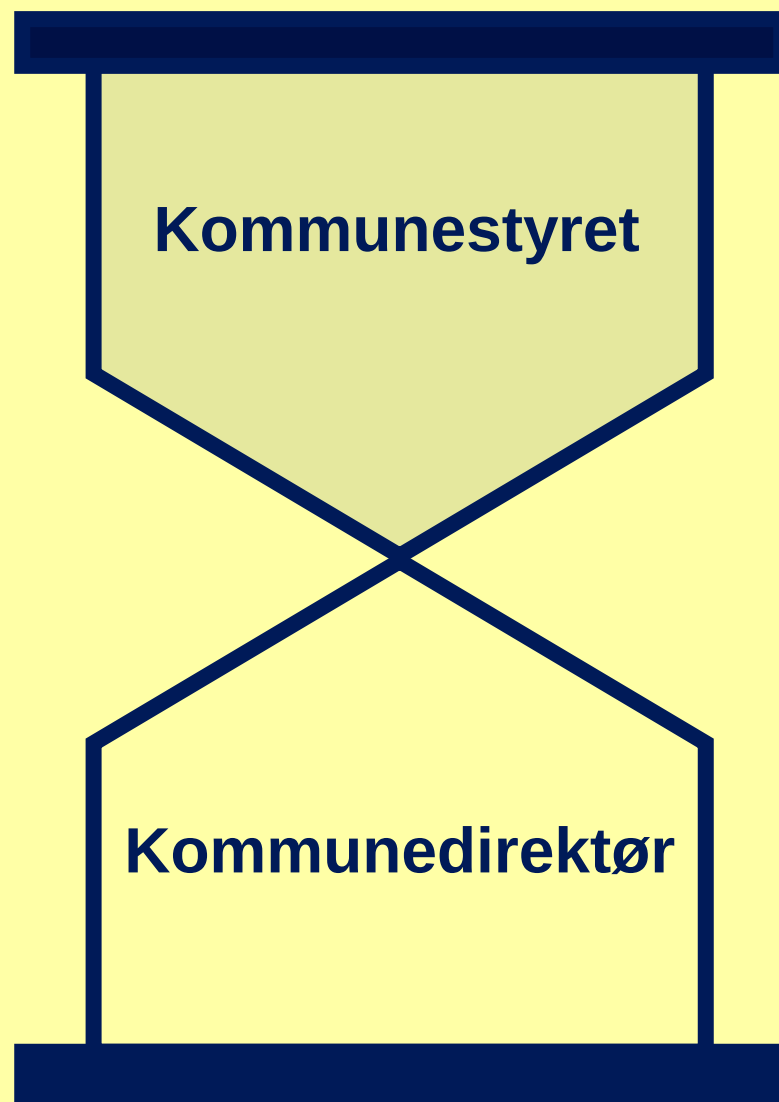
Kommunedirektørens lederrolle

Kommunedirektøren har et drifts- og samordningsansvar for

- tjenesteutvikling
 - organisasjonsutvikling
 - samfunnsutvikling
 - økonomistyring
-
- Etter mål som kommunestyret setter

Ledelse handler også om å lage større prosesser og legge til rette for mestring, motivasjon og utvikling av kompetanse.

Noen ganger er skillet tydelig

På andre områder kan skillet være mer utydelig

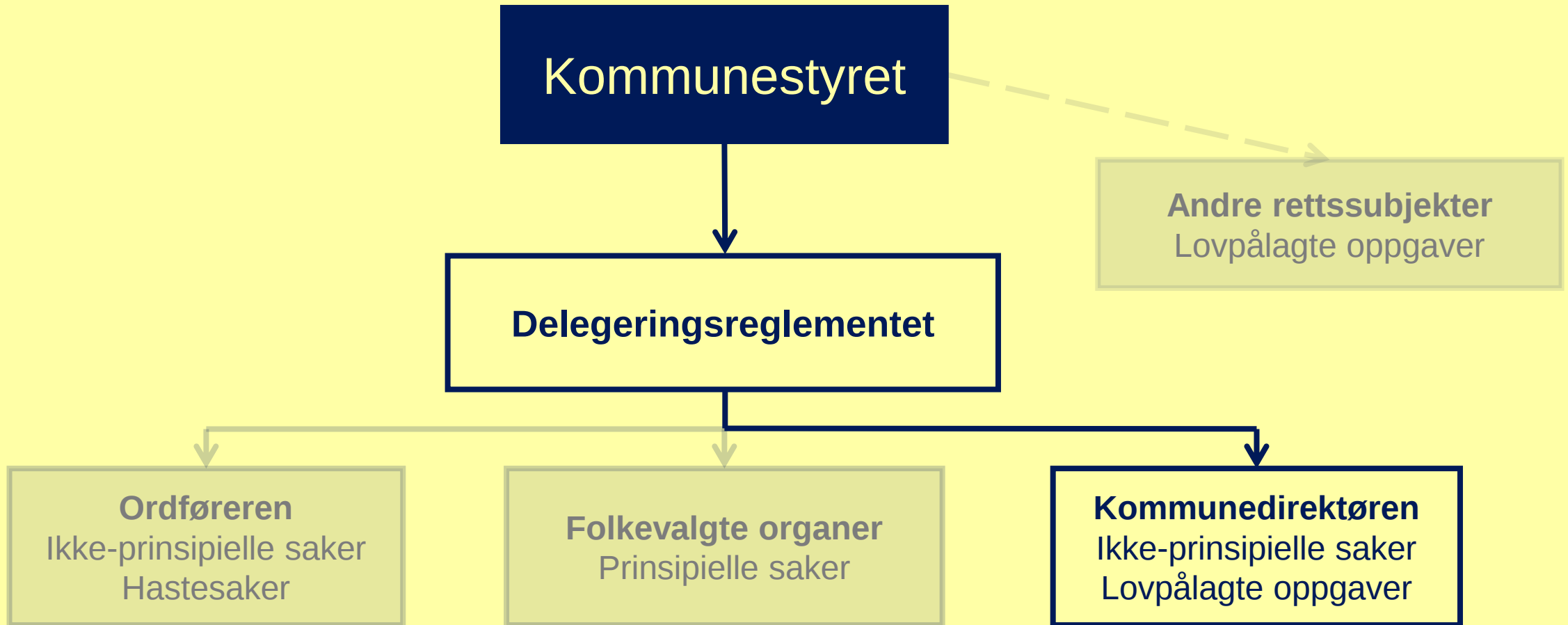
Kommunestyret

Kommunedirektør

23 ~ 27

Delegering gir tydelige oppgaver og ansvar

Godt nok utredet?

Er alle relevante dokumenter med?

I Sandvik pågår det en diskusjon om skolestruktur og lokalisering av nytt skolebygg.

Under behandlingen av saken tar en representant ordet og mener hun ikke har fått tilgang på alle relevante dokumenter. Hun opplever seg motarbeidet av administrasjonen fordi hun har bedt om innsyn, men ikke fått det hun har bedt om, og mener administrasjonen holder tilbake relevant informasjon. Derfor mener hun at saken må utsettes.

Kommunedirektøren på sin side mener at all relevant informasjon er tatt med, og saken er utredet i sin fulle bredde.

Hva kan kommunestyret gjøre hvis en representant mener hun ikke har fått god nok informasjon i saken?

Arbeidsgiverrollen

Kommunestyret som kollegium
har det øverste
arbeidsgiveransvaret for alle
ansatte i kommunen

Hva innebærer kommunestyrets arbeidsgiverrolle?

Kommunedirektøren har det løpende arbeidsgiveransvaret

Arbeidsgiveransvaret for kommunedirektøren

- Kommunestyret er arbeidsgiver for kommunedirektøren
- Ordfører et særlig ansvar, men må sikre bred forankring i kommunestyret
- Oppfølging av arbeidsgiveransvaret er viktig for å bygge tillit, få til et godt samspill og forebygge konflikter

23 ~ 27

23

27

Pause

Samspillet med lokalsamfunnet

7

De folkevalgtes roller

Hvorfor + hvem + når = hvordan

Utfordringer for kommunal sektor

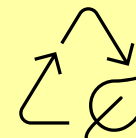
Mangel på
kompetanse og
arbeidskraft

Trangere økonomi
krever tøffere
prioriteringer

Demokratiet
under press

Kort tid på å kutte
klimautslipp og
sikre
naturmangfold

Økt helse- og
omsorgsbehov

Digitaliserings-
arbeidet er for lite
samordnet

Flere står utenfor
arbeids- og
samfunnslivet

Økende risiko for
kriser og
uønskede
hendelser

Dere er ikke alene om å skape et godt lokalsamfunn. Men dere har et særlig ansvar som folkevalgte.

23 ~ 27

Foto: Shutterstock

Hvorfor involvere lokalsamfunnet?

Informasjon for bedre beslutninger

Forankring og tillit

- ved å lytte, ta hensyn til, beslutte

Læring

- ut fra ønsker og behov, og for å foreta prioriteringer

Skape oppslutning blant innbyggerne om de vedtakene som er fattet.

Hvem skal involveres?

- Svaret vil ofte variere fra sak til sak
- Noen vedtak berører enkeltgrupper spesielt sterkt
- Oppsøk innbyggerne der de er
- Deltakelsen må skje på innbyggernes premisser
- Unngå «ekkokamre» -

23 ~ 27

Foto: Terje Lien

Når skal involveringen skje?

- Tidspunkt er avhengig av formål
- Hvor grundig trenger saken å være utredet før innbyggerne skal mene noe om den?
- Muligheten for å påvirke er større tidlig i en beslutningsprosess

Gode råd er godt å ha!

- Utnytt kunnskapen og kompetansen i rådene:
 - Eldrerådet
 - Rådet for personer med funksjonsnedsettelse
 - Ungdomsråd
- Spill rådene gode!

Dilemmaer

- De som roper høyst og de som aldri sier noen ting
- Er noen stemmer «viktigere» enn andre?
- Deltakelse i enkeltsaker uten helhetsperspektivet
- Ting tar tid – innbyggerne er utålmodige
- Innbyggerne mener, dere beslutter

23

27

Evaluering

Prosessveileder
Rannveig Mogren

23

27

Takk for meg!

KS ønsker alle lykke til!

